

CORNER

meer veerkracht voor Rotterdamse kinderen

Verkenning van de impact van Vreedzaam Reyeroord

dr. Joyce Weeland afdeling Jeugd en Gezin, Erasmus
Universiteit Rotterdam;

Het CORNER consortium (www.corner-project.nl);

Met dank aan: betrokkenen en belanghebbenden
Vreedzame wijk

Verkenning van de impact van Vreedzaam Reyeroord met de *Ripple Effects Mapping Methodiek*

Erasmus

 ZonMw

De Vreedzame Wijk

De Vreedzame Wijk komt voort uit de Vreedzame School, een programma voor democratisch burgerschap. Het doel is een generatie groot te brengen die harmonieus samenleeft en actief bijdraagt aan de maatschappij. Community-programma De Vreedzame Wijk geeft opvoeders handvatten om sociale samenhang te versterken en een tegenwicht te bieden tegen straatcultuur, criminaliteit en polarisatie. Dit doen ze door kinderen en jongeren actief te betrekken en alle opvoeders in de wijk bewust te maken van hun rol daarin.

Elke wijk is anders. De Vreedzame Wijk hanteert een algemeen stappenplan dat aangepast wordt aan de wijk. Naast leerkrachten en ouders hebben sociaal professionals, jongerenwerkers sportcoaches en wijkagenten een belangrijke rol in de begeleiding van kinderen. Zij kunnen zorgen dat kinderen zich gezien en gehoord voelen, leren conflicten constructief op te lossen, en leren verantwoordelijkheid te nemen voor gedrag, de openbare ruimte of bijvoorbeeld in een kindervijraad, zie <https://stichtingvreedzaam.nl/wat-doen-we/>

De doelstellingen van De Vreedzame Wijk zijn:

Op het niveau van de kinderen:

1. Kinderen hun burgerschapsvaardigheden (zoals constructief omgaan met conflicten; open staan voor verschillen tussen mensen; verantwoordelijkheid voor de gemeenschap nemen) toe laten passen in verschillende contexten;
2. Kinderen betrekken bij hun omgeving en daarmee het bevorderen sociale nieuwsgierigheid en gemeenschapszin.

Op het niveau van de 'opvoeders':

1. Werken aan een gezamenlijk ontwikkelklimaat en pedagogisch belang. Dit kan zijn het samen optrekken tegen ongewenst gedrag, maar ook het omgaan met de verscherpte tegenstellingen in de samenleving;
2. Het samen delen van de opvoedingsverantwoordelijkheid door leerkrachten, ouders, jeugdprofessionals, vrijwilligers etc.;
3. Versterken van pedagogisch handelen van alle betrokkenen in de wijk;
4. de norm stellen dat de stem van kinderen en jongeren belangrijk is in de wijk door het bieden van democratische oefenplekken en het faciliteren van hun acties.

Op wijk- en organisatieniveau:

1. Een samenwerkingsstructuur waarin gezamenlijk pedagogisch belang leidend is;
2. Een positief en verbindend sociaal klimaat, waarin participatie en inclusie centraal staan, als alternatief voor de straatcultuur, discriminatie en uitsluiting;
3. Versterken van een samenhangend pedagogisch beleid van wijkinstellingen en gemeente.

De invoering van De Vreedzame Wijk wordt verzorgd door Stichting Vreedzaam in samenwerking met lokale partners. Na de invoeringsfase zorgen gemeente, scholen en welzijn voor de borging in de wijk.

De Vreedzame wijk is gelaagde 'interventie' omdat er onder meer scholen, gemeente, professionele jeugdinstituten, jeugd, ouders, vrijwilligers, bewoners, politie, sportcoaches bij betrokken zijn. Vanwege die complexiteit is de externe adviesrol tijdens de tweejarige invoeringsfase nodig, naast een lokale coördinator, die de lokale situatie kent en gedurende de invoeringsfase en daarna coördineert en het gedachtegoed verder verspreidt. De coördinator weet zich gesteund door een Stuurgroep Vreedzame Wijk, waarin kernpartners vertegenwoordigd zijn.

Op 1 januari 2023 is Stichting Vreedzaam gestart met de invoering van De Vreedzame Wijk in de Rotterdamse wijk Reyeroord.

Doel onderzoek

Dit onderzoek verkent de impact van de invoering van De Vreedzame Wijk in Reyeroord, Rotterdam. Het doel van dit onderzoek is: (a) de brede impact van De Vreedzame Wijk in kaart brengen; (b) samen te ontdekken wat goed werkt en wat waardevol is aan hoe dingen nu gedaan worden; en (c) te kijken naar wat er verder nog mogelijk is ("wat zou kunnen zijn"). Dit doen we door de perspectieven van verschillende belanghebbenden op de effecten van De Vreedzame Wijk uit te vragen en samen te kijken naar hoe deze effecten samenhangen.

Hoe is het onderzoek uitgevoerd?

De Ripple Effects Mapping methodiek. De *Ripple Effects Mapping* methodiek is ontwikkeld voor het evalueren van maatschappelijke impact van innovaties gericht op veranderen van complexe systemen. Hiermee wordt vaak bedoeld: Een systeem met een groot aantal losse delen die elkaar beïnvloeden en van elkaar afhankelijk zijn. Het systeem rondom een opgroeiend kind is hier een goed voorbeeld van. Dit systeem bestaat vaak uit onder meer gezinnen (met een of meerdere opvoeders, broertjes/zusjes), scholen en (mensen, plekken en organisaties in) de wijk.

Met de *Ripple Effects Mapping* methodiek wordt de maatschappelijke impact van zo een innovatie samengevat in een rimpeling effect kaart. Stel je voor dat je een steentje in het water gooit. Het steentje maakt rimpelingen in het water die steeds groter worden. Dit betekent dat één kleine actie, zoals iets zeggen of doen, grotere gevolgen kan hebben die steeds verder gaan. Dit is een tekening die laat zien hoe een programma, project of interventie verschillende gevolgen kan hebben. Het toont hoe de "rimpelingen" van een actie andere dingen beïnvloeden. Bijvoorbeeld, als je een buurtfeest organiseert, kun je op de kaart zien hoe dit niet alleen mensen samenbrengt, maar ook andere veranderingen veroorzaakt, zoals een sterkere band tussen bureaus.

De eerste rimpeling zijn directe effecten van het programma, zoals activiteiten, veranderingen in kennis, vaardigheden of houdingen. Het gaat vaak om effecten op

individuele mensen en op korte termijn. De tweede rimpeling zijn indirecte effecten op anderen: wie profiteren er van de activiteiten of veranderingen in rimpel 1? Het gaat vaak om effecten op groepen mensen en op middellange termijn. De derde rimpeling zijn systemische veranderingen. Het gaat vaak om effecten op organisaties, gemeenschappen en vaak op langere termijn.

Belanghebbenden

Een stakeholder oftewel een belanghebbende is iemand die een belang heeft bij het functioneren van het programma. Meer specifiek is dit iedereen die op een gegeven moment invloed heeft op of wordt beïnvloed door een programma, project of interventie. Dit kunnen dus bijvoorbeeld de mensen zijn die meedoen aan (activiteiten van) De Vreedzame Wijk in Reyeroord (en de mensen om hen heen), de methodiek van De Vreedzame Wijk uitvoeren, of De Vreedzame Wijk financieren, faciliteren of coördineren. Bij de Ripple Effects Mapping bijeenkomst waren er 19 belanghebbenden, namelijk:

- Vier belanghebbenden van de Gemeente Rotterdam (waaronder de wijkmanager, wijknetwerker, gebiedsadviseur);
- De wijkagent en een jeugd Boa;
- Vijf belanghebbenden vanuit het formele welzijnswerk (waaronder jongerenwerkers, programma coördinatoren en een manager);
- Drie uit het onderwijs (een docent, een decaan en directeur);
- Een belanghebbende van uit het informele welzijnswerk gericht op jeugd;
- Een actieve bewoner;
- Een belanghebbende van het Centrum voor Jeugd en gezin (CJG);
- Een belanghebbende van Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR);
- De sociaal regisseur van Stichting Vreedzaam.

Bijeenkomst. De methodiek bestaat uit drie stappen: *peer* interviews (belanghebbenden interviewen elkaar); het samen tekenen van de rimpelingenkaart; en gezamenlijke reflectie op de kaart.

Bevindingen

Rimpeling 1

Als het gaat over de directe effecten van de Vreedzame wijk in Reyeroord en over wat de belanghebbenden (anders) zijn gaan doen worden er een aantal thema's genoemd (zie Tabel 1 in Bijlage 3): gedrag, communicatie; samenwerking in het netwerk, vergroten van netwerk, betrokkenheid; en activiteiten.

Belanghebbenden geven aan dat ze hun gedrag aangepast hebben, zoals meer geduldig, minder "harde" aanpak richting kinderen en jongeren en meer samen doen (ruimte krijgen en pakken):

“Ik ben wel zachter geworden.... [na een incident] dacht ik eerst: die komen er niet meer in! Maar de jongerenraad was er, en de jongens kwamen binnen. Het was eigenlijk echt een top gesprek. Dat was voor mij een hele wijze les.”

“Wij zijn de laatste die nog in hen geloofd. Dat vraagt veel geduld en veel vreedzaamheid.”

Daarnaast is er sprake van een gemeenschappelijke taal, op een open en respectvolle manier met elkaar omgaan, conflicten zijn makkelijker bespreekbaar zijn en worden goed opgelost, er wordt niet over maar met kinderen gepraat en volwassenen gaan op een andere manier met elkaar om.

“Het sluit aan bij hoe ik mijn werk uit wil voeren. Mooi om te zien dat we samen een cultuur in de wijk hebben.”

Een van de belanghebbenden zegt over de kinderen die meedoen: *“Je ziet dat ze heel open en respectvol met elkaar omgaan. Je zag dat de leerlingen durfden te zijn wie ze zijn en de leerkracht aan durven spreken”*

Er is volgens belanghebbenden ook meer samenwerking binnen en buiten het jeugdnetwerk. Er is meer samenwerking, zowel meer samenwerking tussen meer organisaties (o.a., scholen, JOZ, SOL, politie, en gemeente) als meer intensieve samenwerking. Belanghebbenden van het eerste uur hebben collega's betrokken. Zo wordt de Vreedzame wijk op dit moment geïntegreerd in een aantal lessen op het voortgezet onderwijs. Maar organisaties zijn ook op een andere manier gaan werken, voorbeelden hiervan die genoemd worden zijn dat mensen minder in hun “eigen hokje” werken, er kortere lijnen zijn met elkaar, mensen deskundigheid en successen, delen staan open voor feedback van kinderen en elkaar en luisteren naar elkaar. Er is daarnaast een warme overdracht en een intensievere samenwerking tussen de gemeente en de wijk.

Een van de belanghebbenden beschrijft: *“Er wordt heel veel aandacht in school gestopt, maar na de schooltijd stopt het. We kunnen het niet alleen. En nu weet ik dat als ik een heel creatief meisje op school heb, dan bel ik [naam] en dan zeg ik: ik heb weer een talentje, kan ik haar naar jou doorsturen? En als ik een boef heb die zich heel erg zwaar misdraagt in groep acht, dan bel ik [naam].”*

Er wordt veel betrokkenheid ervaren, zowel onderling als betrokkenheid bij de kinderen en van de gemeente(ambtenaren). Als laatste wordt genoemd dat belanghebbenden samen veel hebben ondernomen, van het realiseren van een muurschildering in de wijk, het opzetten van een kinderraad, de start van de jongeren hub, tot bewonersavonden

Rimpeling 2

Belanghebbenden geven aan dat indirect kinderen, jongeren, bewoners en organisaties baat hebben bij De Vreedzame Wijk. Kinderen worden gezien, durven zichzelf te zijn, ontwikkelen talenten en leren nieuwe vaardigheden (o.a., rondom burgerschap), krijgen een stem, en zijn trots op hun wijk. Ook kennen kinderen, doordat ze op verschillende plekken komen, de verschillende sleutelfiguren in de wijk. Jongeren voelen een band met betrokkenen en hebben rolmodellen. Bij de wat

oudere kinderen en de jongeren zien belanghebbenden eigenaarschap (Jongeren voelen: "dit is van ons") en er wordt gezien dat jongeren elkaar aanspreken.

Andere bewoners (van verschillende generaties) komen elkaar meer tegen, zo zijn senioren betrokken bij de jongeren hub en ouders zijn meer betrokken. Ook organisaties in de wijk hebben baat, doordat er meer vertrouwen is tussen organisaties, processen versneld worden door samenwerking, je weet wie je kunt bellen als je zorgen hebt over kind (sleutelfiguren kennen elkaar) en het beleid beter aansluit bij de wijk.

Rimpeling 3

Als we dan verder uitzoomen naar meer systemische verandering, dan wordt genoemd dat de bewoners, de politie, en de wijk als geheel op een positieve manier beïnvloed worden door De Vreedzame Wijk. Er lijkt bijvoorbeeld meer verdraagzaamheid te zijn tussen bewoners en de jongeren hub is een tweede thuis voor veel bewoners.

Belanghebbenden beschrijven dit als volgt:

"Merk ik op een gegeven moment, toen de jongeren hub hier kwam, hoorden we heel veel: zal wel overlast geven, zullen wel klachten komen. Als ik zie hoe het nu gaat...bewoners komen koffie drinken hier, dus het brengt ook wel groepen bij elkaar. Jongeren mogen letterlijk hier zijn."

"De senioren en jongeren hebben verbinding. Ze willen ook echt iets betekenen. Zij gaan een Sinterklaas feest organiseren voor de kinderen. Ze willen echt betrokken zijn bij de plek. "

De politie heeft meer contact met jongeren, weet meer over jongeren, en zien zichzelf als medeopvoeders. Het vreedzame gedachtegoed wordt gedragen in de wijk, er is een wijkcultuur, burgerschapsvaardigheden van bewoners zijn gegroeid en er is meer participatie. Die participatie wordt ook op een positieve manier beïnvloed door de activiteiten vanuit bijvoorbeeld de kindervijkrad. En van de belanghebbenden zegt hierover:

"Ik zag allemaal beren op de weg. Maar ik ben er zo blij mee en trots op dat ik het niet overgelaten heb aan een collega. Het is gewoon het mooiste wat ik in mijn takenpakket doe. De kinderen die kiezen voor de kindervijkrad kiezen, zijn zoiezo al bijzondere kinderen. Kinderen leren zo ontzettend veel van elkaar. En de acties die we al gedaan hebben, wat je daar van terug krijgt uit de wijk zelf. En ook de hoop die je krijgt uit deze groep kinderen."

Ook wordt een gevoel van trots genoemd, het zijn van een voorbeeld voor andere wijken in de stad. Er is sprake geweest van bottom-up verandering, hierdoor is er nu een sluitend netwerk, gedeelde verantwoordelijkheid en gedeeld eigenaarschap.

Verbindingen tussen de rimpelingen

Naast de impact op verschillende niveaus zijn er verbindingen tussen de rimpelingen te zien (zie Bijlage 2). Bijvoorbeeld, het feit dat professionals samen de cursus Vreedzaam hebben gevolgd (rimpeling 1), hebben ze elkaar beter leren kennen, dit heeft het onderlinge vertrouwen en de samenwerking versterkt (rimpeling 2). Een ander voorbeeld is dat de acties van de kinderrijkraad (rimpeling 2) ouderparticipatie vergroot (rimpeling 3).

Daarnaast zijn er “impact pathways” te zien in de kaart en de gesprekken die daarom heen zijn gevoerd: ketens van acties, activiteiten en effecten, waarvan we er hier drie beschrijven.

Door de cursus die professionals samen hebben gevolgd (rimpeling 1), heeft een band gevormd tussen professionals. Professionals hebben een gezamenlijke taal, een gedeelde mindset en weten elkaar hierdoor sneller te vinden. Er is nu bijvoorbeeld meer contact tussen professionals van SOL, SKVR, scholen, en JOZ (rimpeling 2). Zij vormen samen een sluitend netwerk om de kinderen heen. Maar ze krijgen samen ook meer voor elkaar in de wijk (rimpeling 3).

Het voorleven van de vreedzame waarden brengt een rimpeling door de wijk op gang. Bijvoorbeeld, door de kinderrijkraad is er aandacht voor zwerfafval (rimpeling 1), en acties rondom de schone wijk (rimpeling 2), geven kinderen het goede voorbeeld en zijn ze andere mensen (bijvoorbeeld hun ouders) gaan aanspreken (rimpeling 3).

Door de kinderen van de kinderrijkraad wordt er meer samengewerkt in de wijk. Bijvoorbeeld voor de acties die kinderen bedenken (rimpeling 1) zijn bewoners en organisaties nodig. Vaak komen professionals daar ook bewoners tegen die ze nog niet kennen (rimpeling 2). Daarnaast leren kinderen ook enorm veel van elkaar en van de activiteiten, zoals sociale competenties (rimpeling 2). De acties worden daarnaast gezien en gewaardeerd door bewoners en leiden tot meer contact tussen professionals en tussen professionals en bewoners en tot meer participatie (rimpeling 3).

Verbindingen tussen bevindingen en de pedagogische literatuur

Een aantal vanuit theorie en onderzoek: werken aan veerkracht, aandacht voor complexiteit, van en met elkaar leren, een stevige pedagogische basis, en collectieve zelfredzaamheid. Zie naslagwerk op pagina 11.

Werken aan veerkracht van kinderen

Kinderen in een kwetsbare context hebben relatief vaker te maken met negatieve jeugdervaringen zoals opgroeien in armoede, huiselijk geweld, psychische problemen binnen het gezin en verwaarlozing. Te vaak worden oplossingen gezocht

in de risicofactoren die hieraan bijdragen, terwijl het ook belangrijk is te kijken welke beschermende en compenserende factoren deze kinderen om zich heen hebben. Dit wordt ook wel aangeduid als PACE's: *protective and compensatory experiences*. Voorbeelden van deze PACE's zijn het hebben van een beste vriend, onderdeel uitmaken van een groep (bijvoorbeeld bij een jongerenhub, op school of kinderkwartaal), het hebben van een mentor, en het kunnen volgen van goed onderwijs. De Vreedzame wijk zet in op deze beschermende en compenserende factoren voor kinderen.

Aandacht voor complexiteit

Elke wijk is anders. Stichting Vreedzaam hanteert een algemeen stappenplan maar past dat iedere keer aan op de lokale situatie. Deze context-specifieke aanpak past goed bij de complexiteit van de wijk. Wijken zijn complexe adaptieve systemen: ze bestaan uit verschillende subsystemen die elkaar continu beïnvloeden. Die systemen bestaan uit organisaties, plekken en mensen. Verandering in wijken heeft daardoor vaak niet één oorzaak of een enkel gevolg.

Een van de dingen die daarnaast opvalt in de bevindingen is dat Vreedzame wijk veel verschillende dingen omvat, zoals een gemeenschappelijke taal, het betrekken van veel verschillende "opvoeders" en organisaties in de wijk, een kinderkwartaal. Ook dit past bij de complexiteit van een wijk.

Van en met elkaar leren

Er worden voorbeelden genoemd in het kader van "van en met elkaar leren". Een van de belanghebbenden geeft bijvoorbeeld aan dat belanghebbenden elkaar feedback geven en hun expertise delen. Ook werkt de positieve "miniset" aanstekelijk. Goed voorbeeld doet volgen. Dat past binnen de sociale leertheorie van wetenschapper Bandura waarin je kijkt hoe anderen het aanpakken (observeren) en vervolgens deze methode oppakt (eigen gedrag hierop aanpassen).

Een stevige pedagogische basis

De Vreedzame Wijk werkt aan de pedagogische basis in de wijk. De pedagogische basis in een wijk wordt gevormd door relaties tussen mensen onderling en de verbinding met de leefomgeving: de plekken en organisaties in de wijk. Een stevige basis draagt bij aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en helpt bij het omgaan met alledaagse problemen. Binnen een stevige pedagogische basis is er een goede samenwerking tussen mensen en tussen organisaties, en is er afstemming op de behoeften en vragen van kinderen. Als er een stevige pedagogische basis is, krijgen kinderen de kans om hun talenten te ontplooien, wordt hun ontwikkeling gestimuleerd en maken ze daarnaast actief deel uit van de wijk waarin ze opgroeien. Dit draagt bij aan hun binding met de gemeenschap, hun motivatie om actief deel te nemen aan de samenleving en regie te nemen over hun eigen leven. Dit wordt in de pedagogische literatuur ook wel aangeduid als 'zelfverantwoordelijke zelfbepaling'.

Collectieve zelfredzaamheid

De Vreedzame Wijk probeert met haar programma voor kinderen, jongeren, professionals en vrijwilligers vaardigheden en kennis aanleren over conflictoplossing, communicatie, samenwerking en democratisch burgerschap. De veranderingen in de brede omgeving van De Vreedzame Wijk die genoemd worden in de bijeenkomst, zoals meer vertrouwen tussen organisaties, samen actie ondernemen, meer betrokkenheid van bewoners, passen goed in de collectieve zelfredzaamheid theorie. Collectieve zelfredzaamheid wordt beschreven als wederzijds vertrouwen en gedeelde bereidheid om in te grijpen voor het algemeen belang van de buurt. Het gaat hierbij om een gedeelde overtuiging dat buurtbewoners zelf dingen voor elkaar krijgen in de buurt en veronderstelt actieve betrokkenheid van buurtbewoners. Buurten waar buurtbewoners zich meer collectief zelfredzaam voelen hebben vaak actievere buurtbewoners, bewoners die zich minder onveiligheid, meer woonplezier ervaren, en betere gezondheid hebben.

Participatie

De Vreedzame wijk leidt lokale trainers op zodat zij er in hun wijk of organisatie actief mee aan de slag kunnen. Zij gaan er van uit dat verandering ontstaat op lokaal niveau, in de scholen, organisaties en de wijken. Het doel is om participatie van wijkprofessionals en bewoners in te zetten om verandering tot stand te brengen. Als bewoners zelf actief bijdragen aan (activiteiten in) de wijk is vergroot dit het contact tussen bewoners. Dit kan bijdragen aan de sociale cohesie in een wijk: de mate van verbondenheid, samenhangigheid en samenwerking tussen bewoners. Sociale cohesie hangt samen met onder meer gevoelens van veiligheid, vertrouwen, inclusie en draagt bij aan sociale steun en gezondheid.

Belangrijkste effecten volgens belanghebbenden

Aan belanghebbenden is gevraagd wat ze de belangrijkste effecten vinden die op hun eigen kaart te zien is. Er worden vier dingen genoemd:

De wijk houdt het voor het zeggen: Het vergroten van participatie door bewoners, jongeren en kinderen.

De kracht bij de mensen die met kinderen werken goed inzetten in de wijk. Zij kennen de kinderen het beste.

De positieve miniset van alle betrokken professionals. Hierdoor is er meer samenwerking ontstaan en verbinding tussen de partijen.

De jongeren hub is echt een plek geworden waar verschillende generaties bij elkaar komen. Ook dit vergroot participatie. Bijvoorbeeld de ouderen die een Sinterklaas feest voor kinderen organiseren.

Dingen die nog beter kunnen

Er worden ook dingen genoemd die nog beter kunnen.

Een daarvan is **waarborging** van de Vreedzame wijk in de wijk. Momenteel hangt er veel af van de goodwill van een klein aantal betrokkenen. Maar als zo iemand wegvalt valt alles mogelijk uit elkaar. Het is belangrijk om onder meer de coördinatie te borgen. Hier is tijd en geld voor nodig.

Door verloop binnen organisaties zijn er soms ineens nog maar enkele getrainde medewerkers. Hierdoor wordt het vreedzame gedachtegoed niet geborgd. De rimpelingen zouden wellicht sterker zijn als het meer geborgd zou zijn in de organisaties. De **continuïteit** staat steeds op het spel.

Er mist een **sociale kaart** van de wijk. Veel organisaties weten niet wat er allemaal in de wijk is. Er missen daarnaast nog organisaties in het Vreedzame netwerk, zoals woningbouwcoöperaties, bewoners en enkele scholen. Ouderbetrokkenheid kan sterker en de samenwerking met de verschillende scholen in de wijk kan nog beter.

Naslagwerk

Carrillo-Álvarez, E., Kawachi, I., & Riera-Romaní, J. (2019). Neighbourhood social capital and obesity: a systematic review of the literature. *Obesity Reviews*, 20(1), 119-141. <https://doi.org/10.1111/obr.12760>

Freeman, R. E. (2010). *Strategic management: A stakeholder approach*. Cambridge university press.

Hays-Grudo, J., & Morris, A. S. (2020). *Adverse and protective childhood experiences: A developmental perspective*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000177-000>

Hoex, J., S. Vlaardingebroek, M. Balledux, P. Speetjens, & C. Vink (2022). *Opgroeien doe je samen. Bouwen aan een stevige pedagogische basis*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/publicaties/opgroeien-doe-je-samen>

Langeveld, M.J. (1979). *Beknopte theoretische pedagogiek* (2e herz. druk, oorspr. 1945). Groningen: Wolters-Noordhoff.

Prince, D. M., Hohl, B., Hunter, B. A., Thompson, A. B., Matlin, S. L., Hausman, A. J., & Tebes, J. K. (2019). Collective efficacy as a key context in neighborhood support for urban youth. *American Journal of Community Psychology*, 63(1-2), 179-189. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12311>

Sandra van Dijk en Marcel Canon (2021). De menselijke maat nader beschouwd: <https://www.socialevraagstukken.nl/de-menselijke-maat-in-perspectief/>

Wat we doen (n.d.). <https://stichtingvreedzaam.nl/wat-doen-we/>

Bijlage 1. Methodiek

Draaiboek REM bijeenkomst Reyeroord

Combinatie van web-mapping, in-depth rippling, and theming and rippling

Benodigheden:

Groot wit vel

Markers (4 kleuren)

Stickers (rondjes of sterretjes)

Twee onderzoekers/facilitatoren: Gespreksleider en Tekenaar kaart

1. Welkom en uitleg opzet bijeenkomst (5 minuten)

2. Doel van de bijeenkomst (5 minuten)

Leg uit: Het doel van de bijeenkomst is om samen te kijken naar hoe het werk van Vreedzame wijk Reyeroord een verschil heeft gemaakt in de gemeenschap. We gaan de effecten van visueel maken in drie rimpelingen. Die effecten kunnen effecten zijn voor jouzelf, deelnemers, groepen, organisaties en gemeenschappen.

Die informatie kunnen we gebruiken om na te denken over wat we hiervan kunnen leren, hoe we die informatie in de toekomst kunnen gebruiken en hoe we toekomstig werk kunnen evalueren. En om met elkaar te kijken hoe we de waarde van Vreedzame wijk Reyeroord kunnen beschrijven.

3. Introducties en binnenkomer (door Merlijn)

4. Peer interviews: In tweetallen elkaar interviewen (30 minuten)

4.a. Geef deelnemers de opdracht even na te denken voor zichzelf:

Denk even na over je werk in Reyeroord en concentreer je op een specifiek aspect van dat werk waarvan jij vindt dat het een positief verschil heeft gemaakt in de gemeenschap.

4.b. Vraag mensen een partner te zoeken. Het liefst de persoon die ze het minst goed kennen en/of iemand die ze al een tijdje niet gesproken

4.c. Laat de tweetallen elkaar interviewen. Geef ze hiervoor heldere instructies. *Probeer goed naar elkaar te luisteren. Wees nieuwsgierig; Stel vragen als je meer wilt weten of als iets niet begrijpt.*

Stel elkaar de volgende vragen:

- ■ Welk effect heeft jouw werk/betrokkenheid bij de Vreedzame wijk op jouzelf?
- ■ Welk effect heeft jouw werk/betrokkenheid bij de Vreedzame wijk op de wijk?
- ■ Is er iets waar je specifiek trots op bent om te delen? Bijvoorbeeld, ben je op een andere manier gaan werken? Iets wat je hebt geleerd?
- ■ Noem alle prestaties of successen die je hebt behaald via je betrokkenheid bij de Vreedzame wijk. Wat heeft dit mogelijk gemaakt?
- ■ Wat is een hoogtepunt, prestatie of succes dat je had op basis van je betrokkenheid bij de Vreedzame wijk?
- ■ Welke onverwachte dingen zijn er gebeurd als gevolg van jouw betrokkenheid bij de Vreedzame wijk?
- ■ Welke verbindingen met anderen — nieuw en/of verdiept — heb je gemaakt als gevolg van jouw betrokkenheid bij de Vreedzame wijk? Bijvoorbeeld, ben je met nieuwe mensen of organisaties gaan samenwerken?

5. REM tekenen (60 minuten)

Teken de drie ringen op een groot vel (dit kan ook vooraf).

Richtlijnen voor het maken van een goede kaart:

Zeg tegen deelnemers:

Kijk kritisch naar de manier waarop ik jullie opmerkingen op de kaart schrijf. Geef het aan als ik het niet goed samenvat., verkeerd verwoord, of als ik iets niet opschrijf.

In eerste instantie lijken opmerkingen op de kaart misschien onsamenhangend. Na verloop van tijd wordt de kaart duidelijker.

De kaart van vandaag is slechts een ruwe schets. Na de bijeenkomst zullen we de kaart in overleg met een aantal betrokkenen verder uitwerken.

Leg de drie niveaus van rimpelingen uit: *De drie rimpelingen zijn drie niveaus: (1) wat doen betrokkenen (nu anders)?; (2) wie hebben daar profijt van?; (3) welke veranderingen zie jullie breder (in organisaties/buurtten/systemen)?. Het doel van deze methodiek is om de impact van het werk beter te begrijpen. De methode doet dit door de effecten te zien als een kiezelsteen in de vijver van de gemeenschap.*

5.a. Haal verhalen op. Vraag elke persoon in het kort een verhaal van zijn/haar/hen gesprekspartner te delen. Ga de hele groep rond (indien hier tijd voor is). Schrijf de effecten op in de opgehangen kaart in de juiste rimpeling.

Onderzoekende vragen hierbij kunnen zijn:

- ■ Wat gebeurde er toen?
- ■ Wie waren erbij betrokken?

- ■ Had je deze uitkomst verwacht?
- ■ Wat is er nu anders in de gemeenschap als gevolg hiervan (mensen, organisaties, relaties?)

5. b. Begin met het in kaart brengen van de eerste rimpeling. Na een rondje verhalen, begin met het verder invullen van de kaart. Begin met de eerste rimpeling door te vragen: "*Wat doe jij of wat doen mensen die actief zijn bij/werken voor Vreedzame wijk Reyeroord?*"; *EN/OF Wat doe jij of wat doen mensen sinds ze werken voor/actief zijn bij Vreedzame wijk Reyeroord?*"

Schrijf alles wat gezegd wordt op in de eerste rimpeling.

5. c. Begin met het in kaart brengen van de tweede rimpeling. Gebruik een andere kleur, zodat de rimpelingen duidelijk zichtbaar zijn in het kleurenschema.

Vat de dingen uit rimpeling 1 samen en vraag "*Wie profiteert ervan en hoe?*" *En hoe heeft het feit dat mensen dingen anders doen invloed op anderen?*"

Teken een pijl van de opgeschreven effecten in de eerste rimpeling naar effecten in de tweede. Soms zijn er meerdere pijlen. De pijlen laten het proces zien waarmee verandering is bereikt.

5.d. Begin met het in kaart brengen van de derde rimpeling. Gebruik ook hier een andere kleur, zodat de rimpelingen duidelijk zichtbaar zijn in het kleurenschema.

Vraag "*Welke veranderingen zien jullie in de systemen, instellingen en organisaties van de gemeenschap? Veranderen bijvoorbeeld de dagelijkse manieren van denken en doen? Hoe?*"

Teken een pijl van de opgeschreven effecten in de tweede rimpeling naar effecten in de derde. Soms zijn er meerdere pijlen.

6. Gezamenlijke reflectie en afsluiting (20 minuten)

We sluiten af met een gezamenlijke reflectie.

Vraag: "*Wat vind je het meest interessante effect? Waarom?*"

Gebruik rood/stickers/cirkels om die veranderingen te markeren

Vraag daarna:

Wat kunnen we in de toekomst nog beter doen?

Vraag daarna:

Hoe kunnen we de kaart gebruiken om ons verhaal te vertellen over hoe we een verschil maken?

Bedank de deelnemers voor hun deelname en bespreek de volgende stappen. Wordt de kaart bijvoorbeeld gedigitaliseerd en gecodeerd? Wordt deze gefotografeerd en gedeeld? Op welke manieren worden de gegevens met anderen gedeeld?

Voornaam interviewer:.....

Voornaam geïnterviewde:

Instructie: Stel onderstaande vragen letterlijk aan elkaar (je mag ze voorlezen). Schrijf in een paar steekwoorden de antwoorden van de ander op.

Probeer goed naar elkaar te luisteren:

Kijk de ander aan;

Knik;

Laat de ander uitpraten;

Wees nieuwsgierig;

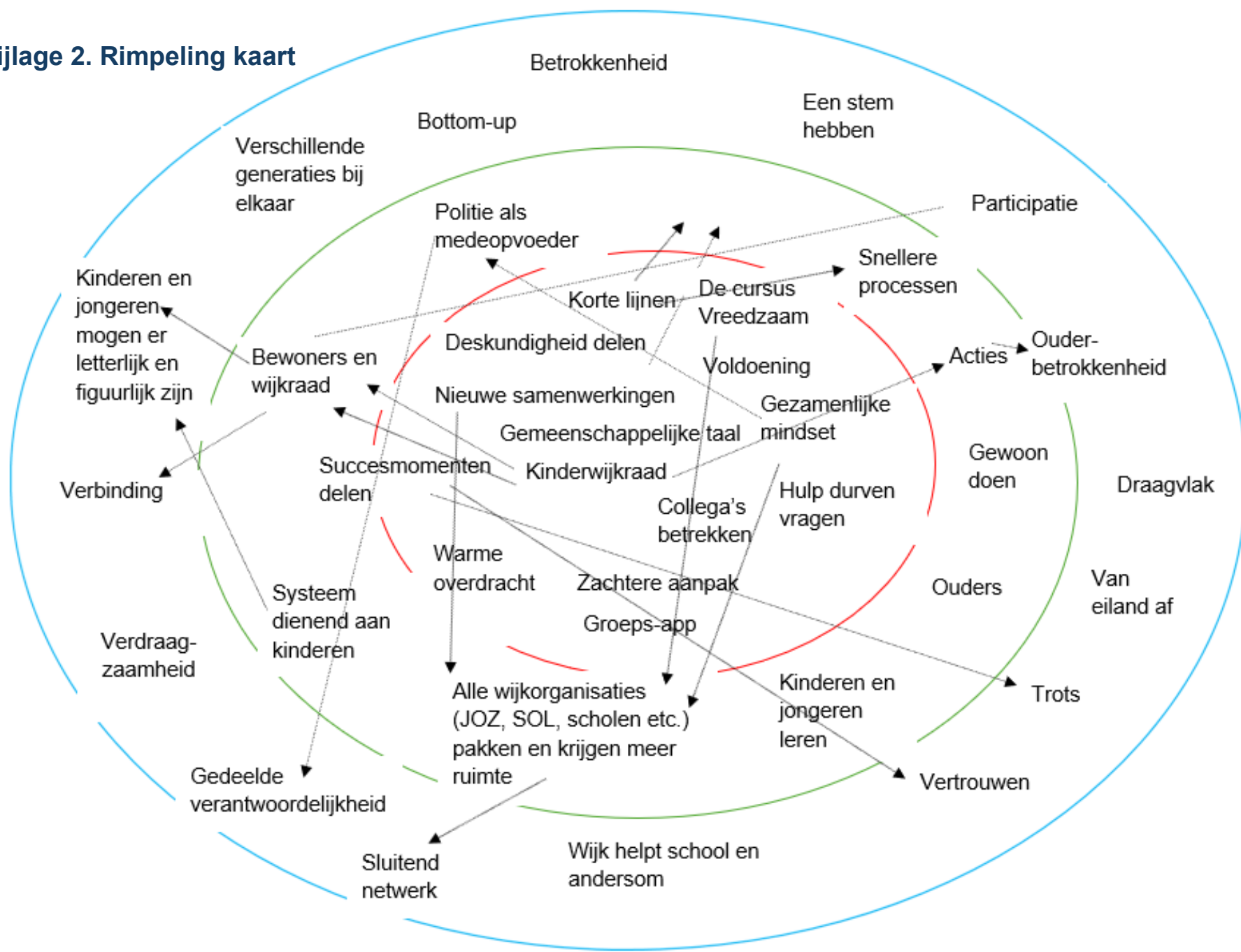
Stel vervolgvragen (bijvoorbeeld: “Kun je daar nog iets meer over vertellen? Kun je daar een voorbeeld van geven?”);

Stel vragen als je iets niet begrijpt.

Vragen:

1. Welk effect heeft jouw werk/betrokkenheid bij de Vreedzame wijk op jezelf?.....
.....
2. Welk effect heeft jouw werk/betrokkenheid bij de Vreedzame wijk op de wijk?
.....
.....
3. Is er iets waar je specifiek trots op bent om te delen? Bijvoorbeeld, ben je op een andere manier gaan werken? Iets wat je hebt geleerd?
.....
.....
4. Noem alle prestaties of successen die je hebt behaald via je betrokkenheid bij de Vreedzame wijk. Wat heeft dit mogelijk gemaakt?
.....
.....
5. Wat is een hoogtepunt, prestatie of succes dat je had op basis van je betrokkenheid bij de Vreedzame wijk?
.....
.....
6. Welke onverwachte dingen zijn er gebeurd als gevolg van jouw betrokkenheid bij de Vreedzame wijk?
.....
.....
7. Welke verbindingen met anderen — nieuw en/of verdiept — heb je gemaakt als gevolg van jouw betrokkenheid bij de Vreedzame wijk? Bijvoorbeeld, ben je met nieuwe mensen of organisaties gaan samenwerken?
.....

Bijlage 2. Rimpeling kaart

Bijlage 3. Tabel 1

Rimpeling 1	Hoofdthema's	Subthema's
	Communicatie	Makkelijker met conflicten omgaan
		Open en respectvol met elkaar omgaan
		Kinderen spreken leerkracht aan
		Op een andere manier in gesprek met elkaar over kinderen
		Niet over maar met kinderen praten
		Op een respectvolle manier conflicten bespreken
		Gezamenlijke taal
	Samenwerking netwerk	Andere manier van samenwerken (2)
		Mensen werken minder in "eigen hokje"/ er zijn "minder "eilandjes" (2)
		Korte lijnen
		Open staan voor feedback van kinderen
		Gezamenlijke aanpak
		Intensievere samenwerking beleid en de wijk
		Meer contact (2)
		Succesmomenten delen met elkaar
		Warme overdracht
		Hulp aan elkaar vragen
		Deskundigheid met elkaar delen
		Samenwerking met meer organisaties: scholen, JOZ, SOL, politie
		Luisteren naar elkaar
	Betrokkenheid	Passie en goodwill bij betrokkenen
		Betrokkenheid professionals bij kinderen
		Aansluiten bij energie van de wijk
		Betrokkenheid Gemeente
		Verbinding tussen netwerkpartners
		Hoop
		Voldoening
	Vergroten netwerk	Lessen waar Vreedzame wijk wordt geïntegreerd (bijv. lifestyle waarbij aandacht is voor wie zijn onze burens, hoe ziet de wijk er uit, introductie jongeren hub)
		Collega's erbij betrekken
	Gedrag	Minder "harde" aanpak
		Meer geduld
		Zijn samen gaan doen (ruimte krijgen en pakken)

	Activiteiten	Muurschildering
		Bewonersavond
		Kinderwijkraad (2)
		Jongeren hub
		Workshops theater met kinderen en jongeren
		Documentaire
		Manifest
		Jongerenraad
Rimpeling 2	Hoofdthema's	Subthema's
	Kinderen	Kinderen worden gezien
		Kinderen durven zichzelf te zijn
		Kinderen leren vaardigheden
		Kinderen een stem geven/inspraak geven (2)
		Kinderen trots op de wijk
		Talentontwikkeling
		Verbinding met kinderen
		Kinderen kennen verschillende sleutelfiguren wijk (want ze komen op verschillende plekken)
	Jongeren	Eigenaarshap. Jongeren voelen: "dit is van ons"
		Jongeren spreken elkaar aan
		Jongeren voelen band met betrokkenen
		Jongeren hebben rolmodellen
	Samenwerking	Betere aansluiting beleid en wijk
		Vertrouwen in partners (2)
		Gezamenlijk doel hebben
	Organisaties	Krijgen samen meer voor elkaar
		Processen versnellen
		Weten wie je kunt bellen als je zorgen hebt over kind (sleutelfiguren kennen elkaar)
		Trots op betrokkenheid bij kinderen
		Groei in de vreedzame waarden
	Bewoners	Bewoners (van verschillende generaties) komen elkaar tegen
		Senioren zijn betrokken bij de hub
		Ouders zijn meer betrokkenen
		Bewoners waarderen activiteiten
		Bewoners en ouders zijn trots op de kinderen
Rimpeling 3	Hoofdthema's	Subthema's
	Gevoel van trots	Voorbeeld voor andere wijken in de stad

		Politie spreekt met trots over de wijk
	Wijk	Een cultuur in de wijk
		Vreedzaam wordt gedragen
		Burgerschapsvaardigheden gegroeid
		Participatie
	Bewoners	Wijkraad
		Meer verdraagzaamheid
		Jongeren hub is tweede thuis voor veel bewoners
		Meer zichtbaar wat er in de wijk gebeurt
	Politie	Politie weet meer
		Meer contact met jongeren
		Zien zichzelf meer als opvoeder
	Manier van (samen)werken in de wijk	Buiten de lijntjes werken
		Sluitend netwerk
		Bottom-up verandering
		Gedeelde verantwoordelijkheid en gedeeld eigenaarschap
		Betere samenwerking met Gemeente